

- of duty-free trade and directions for its improvement]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 5. P. 104–108. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-5/23>.
6. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part], ratyfikovana Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy Zakonom № 1678-VII vid 16 veresnia 2014 r. Data onovlennia: 30.11.2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/984_011#Text
 7. Mytni kodeks Ukrainy vid 13 bereznia 2012 roku № 4495-VI [Customs Code of Ukraine of March 13, 2012 № 4495-VI]. Data onovlennia: 19.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
 8. Rehlament Yevropeiskoho Parlamentu i Rady (EU) № 952/2013 vid 9 zhovtnia 2013 roku pro vstanovlennia Mytnoho kodeksu Soiuzu [Regulation (EC) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 establishing the Union Customs Code]. Data onovlennia: 09.10.2013 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/984_009-13#Text.
 9. European Commission. Taxation and Custom Union (2020). URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/customs-procedures_en.
 10. Mytni pytannia ta spriannia torhivli (2020) [Customs issues and trade facilitation]. Yevrointehratsiinyi portal. URL: <http://eu-ua.org/yevrointehratsiia/mytni-pytannia-ta-spriannia-torhivli>.

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.4.2.14>

ПРАВА ПАЦІЄНТІВ У МІЖНАРОДНИХ ДОКУМЕНТАХ І НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Ольга Лісничка

здобувач кафедри цивільного права № 1

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (Харків, Україна)

ORCID ID: 0000-0001-9418-6261

Анотація. Стаття присвячена дослідженню особливостей закріплення прав пацієнтів у міжнародних документах, а також у нормативно-правових актах України. Аргументоване розмежування понять «права осіб у сфері охорони здоров'я» та «права пацієнтів». Проаналізовано зміст таких основних міжнародних документів, у яких закріплюються права пацієнтів, як Рекомендації Ради Європи щодо прав хворого і помираючого (1976), Лісабонська декларація про права пацієнта (1981), Права пацієнта в Європі, прийняті Всесвітньою організацією охорони здоров'я в 1993 р., Декларація про політику у сфері забезпечення прав пацієнта в Європі 1994 р., Положення про доступ до медичної допомоги, прийняті 40-ю сесією Всесвітньої медичної асамблеї у Відні в 1988 р., тощо. Автором досліджено особливості закріплення прав пацієнтів у чинному законодавстві України, а також в історичній перспективі. У результаті аналізу національного законодавства зроблено висновок, що Україна сьогодні не має єдиного нормативно-правового акта, в якому були б визначені права пацієнтів, а їх закріплення в нормативно-правових актах різної юридичної сили та спеціалізації має несистемний характер. З огляду на це, завданням правової науки є систематизація нормативних актів у цій сфері й унесення пропозицій з удосконалення її правового регулювання. Удосконалення правового регулювання у сфері захисту прав пацієнтів у нашій країні має відбуватися з урахуванням багаторічних доробок міжнародної спільноти в цій сфері.

Ключові слова: права пацієнтів, права осіб у сфері охорони здоров'я, пацієнт, нормативно-правове закріплення прав, міжнародні документи.

PATIENTS' RIGHTS IN INTERNATIONAL DOCUMENTS AND NATIONAL LEGISLATION OF UKRAINE

Olga Lisnycha

Applicant at the Department of Civil Law № 1

Yaroslav Mudryi National Law University (Kharkiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0001-9418-6261

Abstract. The article is devoted to the study of the peculiarities of enshrining the rights of patients in international documents, as well as in the regulations of Ukraine. It is argued the distinction between the concepts of “rights of individuals in the field of health care” and “rights of patients”. It is analyzed the content of such basic international documents enshrining the rights of patients as the Council of Europe Recommendations on the Rights of the Sick and Dying (1976), the Lisbon Declaration on the Rights of the Patient (1981), Patients' Rights in Europe adopted by the World Health Organization in 1993., Declaration on Patient Rights Policy in Europe 1994, Regulations on Access

to Health Care, adopted by the 40th Session of the World Medical Assembly in Vienna in 1988, etc. The author has studied the peculiarities of enshrining the rights of patients in the current legislation of Ukraine, as well as in historical perspective. As a result of the analysis of national legislation, it was concluded that Ukraine currently does not have a single legal act that would define the rights of patients, and their enshrinement in regulations of different legal force and specialization is unsystematic. It is concluded that Ukraine currently does not have a single legal act that would define the rights of patients, and their enshrinement in regulations of different legal force and specialization is unsystematic. In view of this, the task of legal science is to systematize regulations in this area and make proposals to improve its legal regulation. Improving legal regulation in the field of protection of patients' rights in our country should take into account the long-term achievements of the international community in this area.

Key words: patients' rights, rights of persons in the field of health care, patient, legal consolidation of rights, international documents.

PRAWA PACJENTÓW W DOKUMENTACH MIĘDZYNARODOWYCH I PRAWIE NARODOWYM UKRAINY

Olha Lisnycha

studentka Katedry Prawa Cywilnego nr 1

Narodowego Uniwersytetu Prawniczego imienia Jarosława Mądrego (Charków, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0001-9418-6261

Adnotacja. Artykuł poświęcony jest badaniu cech utrwalania praw pacjentów w dokumentach międzynarodowych, a także w aktach prawnych Ukrainy. Uzasadnione rozgraniczenie pojęć „prawa osób w zakresie ochrony zdrowia” i „prawa pacjentów”. Przeanalizowano treść najważniejszych dokumentów międzynarodowych, w których zapisano prawa pacjentów, takich jak Rekomendacja Rady Europy w sprawie praw chorych i umierających (1976), Lizbońska Deklaracja o Prawach Pacjenta (1981), Prawa Pacjenta w Europie przyjęte przez Światową Organizację Zdrowia w 1993 r., Deklaracja Promocji Praw Pacjenta w Europie z 1994 r., Zasady dostępu do opieki zdrowotnej przyjęte podczas 40. sesji Światowego Zgromadzenia Zdrowia w Wiedniu w 1988 r. Autor zbadał cechy zagwarantowania praw pacjentów w prawie Ukrainy, a także w perspektywie historycznej. W wyniku analizy prawa krajowego stwierdzono, że Ukraina dzisiaj nie ma jednolitego aktu normatywnego, w którym prawa pacjentów zostaną określone, a ich gwarantowanie w aktach normatywnych i prawnych o różnej sile prawnej i specjalizacji ma charakter niesystemowy. Stwierdzono, że Ukraina dzisiaj nie ma jednolitego aktu normatywnego, w którym prawa pacjentów zostaną określone, a ich gwarantowanie w aktach normatywnych i prawnych o różnej sile prawnej i specjalizacji ma charakter niesystemowy. Mając to na uwadze, zadaniem nauki prawnej jest usystematyzowanie aktów normatywnych w tej dziedzinie i przedstawienie propozycji poprawy jej regulacji prawnych. Poprawa regulacji prawnych w zakresie ochrony praw pacjentów w naszym kraju powinna nastąpić z uwzględnieniem wieloletnich udoskonaleń społeczności międzynarodowej w tej dziedzinie.

Słowa kluczowe: prawa pacjenta, prawa osób w zakresie ochrony zdrowia, pacjent, uregulowania prawne, dokumenty międzynarodowe.

Вступ. Основним природним правом людини є право на життя. Цій ідеї кореспондує ст. 3 Конституції України, де зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (Constitution of Ukraine, 1996). Одним із засобів реалізації права на життя є право особи на отримання медичної послуги. Так, у ст. 49 Конституції України вказано, що держава створює умови для ефективного й доступного для всіх громадян медичного обслуговування (Constitution of Ukraine, 1996). Охорона здоров'я населення повинна бути найбільш актуальним напрямом діяльності будь-якої держави. Від того, наскільки сприятливі умови створені для забезпечення й охорони здоров'я населення, залежить розвиток і самої держави.

Першим кроком на шляху до забезпечення реалізації прав осіб у сфері охорони здоров'я, у тому числі і як пацієнтів, є закріплення таких прав у відповідних юридичних документах. Системність і послідовність, а також повнота закріплення таких прав на рівні нормативно-правових актів окремої держави, а також у міжнародних документах мають особливо вагоме значення для подальшого отримання кожним пацієнтом тих благ, що зумовлені відповідним правом. У зв'язку із цим важливим для правової науки є вивчення особливостей закріплення прав пацієнтів у національних нормативно-правових актах України, а також у міжнародних документах.

Основна частина. Питання правового закріплення прав пацієнтів досліджувалися в роботах таких науковців, як С.Б. Булеца, В.А. Галай, О.В. Дроздова, Г.Р. Колоколов, М.М. Малєїна, Г.А. Миронова, І.М. Парацич, І.Я. Сенюта, С.Г. Стеценко, В.Ю. Стеценко, Р.О. Стефанчук та інших.

Метою статті є дослідження особливостей закріплення прав пацієнтів у національному законодавстві України, а також у міжнародних документах у цій сфері.

Сьогодні всі розвинуті країни світу проголосили рівність прав та обов'язків осіб, тобто рівність їхнього правового статусу, а саме: будь-яка людина, яка живе в державі, гарантовано наділена правами, що мають забезпечувати їй належне життя в суспільстві, а також обов'язками, що забезпечують права інших осіб, а також існування самої держави. Проте фактично в кожній окремо взятої людині більшість прав та обов'язків виникає лише за умови її участі в певних видах правовідносин. З огляду на це, у теорії права виділяють так звані загальний правовий статус, який визначений у межах певної правової системи

(наприклад, правовий статус людини), а також *спеціальний правовий статус*, який мають лише окремі категорії осіб (судді, прокурори, студенти, фінансові установи), та *індивідуальний правовий статус*, що має конкретна особа, який визначений нормативними, індивідуальними й іншими актами (зокрема правочинами) (Skakun, 2010: 237).

Пацієнт як особливий учасник цивільних правовідносин наділений спеціальним правовим статусом, оскільки має додаткові права й обов'язки порівняно із загальними.

У контексті міжнародного законодавства в теорії права виділяють три рівні закріплення прав пацієнта: універсальний, регіональний і спеціалізований (Banchuk at all, 2012: 57).

Універсальні нормативно-правові акти, на думку авторів, мають здебільшого декларативний характер і виступають як рекомендації для світової спільноти (Banchuk at all, 2012: 58). До них належить Загальна декларація прав людини (General declaration of human rights, 1948), Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 1966), Декларація про права інвалідів (Declaration of the Rights of Persons with Disabilities, 1975), Декларація про права розумово відсталих осіб (Declaration on the rights of the rozumovo vidstalikh osib, 1971) тощо.

Зазначені документи покладають юридичні обов'язки на держав-учасниць щодо вжиття необхідних законодавчих та адміністративних заходів для забезпечення здійснення закріплених у них прав. Держави, які затвердили ці пакти й декларації, зобов'язані забезпечити соціальні, економічні й культурні права для своїх громадян хоча б у мінімальному обсязі, незалежно від рівня економічного розвитку. Універсальний рівень закріплення права на охорону здоров'я є важливою гарантією визнання світовою спільнотою даного права та покладає на держави зобов'язання щодо використання механізмів його забезпечення (Banchuk at all, 2012: 58).

Нормативно-правові акти регіонального рівня є обов'язковими для країн-учасниць цієї організації. Виходячи з традицій, особливостей, рівня розвитку певної групи країн, указані регіональні правові стандарти можуть бути більш широкими чи більш конкретними порівняно з універсальними, повинні мати свій політико-правовий механізм реалізації (Banchuk at all, 2012: 58). Прикладом нормативно-правових актів регіонального рівня є документи, прийняті Радою Європи.

Третій рівень міжнародно-правових стандартів у сфері охорони здоров'я включає *спеціалізовані акти* – документи, прийняті спеціально створеною організацією. До них належать, зокрема, Конвенції й рекомендації Міжнародної організації праці, які стосуються медичної допомоги, допомоги при хворобі, праці дітей, матерів, інвалідів. Метою цих документів є класифікація працівників за певними категоріями та визначення стандартів трудової діяльності, які не впливають негативно на здоров'я (Moskalenko at all, 2008: 191).

Проте наведений теоретичний підхід до визначення рівня закріплення прав пацієнтів є, на наш погляд, не зовсім коректним, оскільки в ньому фактично підміняються поняття «права пацієнтів» та «права осіб у сфері охорони здоров'я».

Так, перелічені вище міжнародні документи у сфері захисту прав людини закріплюють саме права осіб у сфері охорони здоров'я. Зокрема, у ст. 25 Загальної декларації прав людини закріплено, що кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд і необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я (General declaration of human rights, 1948). У Міжнародному пакті про економічні, соціальні й культурні права від 16.12.1966 передбачається, що держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного та психічного здоров'я, для чого такі держави повинні вживати заходи, що необхідні для створення умов, які б забезпечували всім медичну допомогу й медичний догляд у разі хвороби (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 1966). Аналогічні норми закріплені й в інших вищевказаних міжнародних документах.

Права людини у сфері охорони здоров'я передбачені в національних нормативно-правових актах, зокрема в Конституції України (ст. 49: кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування) (Constitution of Ukraine, 1996), в Основах законодавства України про охорону здоров'я (преамбула: кожна людина має природне невід'ємне та непорушне право на охорону здоров'я) (Fundamentals of the legislation of Ukraine on health care, 1992) тощо.

Наведені приписи закріплюють права всіх без винятку осіб на медичну допомогу, на належний медичний догляд, на відповідний життєвий рівень, що забезпечує належне здоров'я людей, тощо. Указані права є загальними соціальними правами осіб і не можуть уважатися лише правами пацієнтів, оскільки належать усім членам суспільства. Ці норми за своєю сутністю є гарантією відповідного рівня медичної допомоги й життя, що забезпечує здоров'я та безпечно існування людини в державі.

Звичайно, указані норми можна розглядати як основу, передумову появи прав пацієнтів як окремої категорії осіб зі спеціальним правовим статусом – осіб незалежно від наявності у них захворювання, що звернулися до медичного закладу за отриманням медичної допомоги/послуги чи потребують її надання або беруть участь у медико-біологічних експериментах. І саме із цього моменту (з моменту звернення або надання) фізична особа як пацієнт набуває спеціальних прав та обов'язків, що закріплені в міжнародних і національних нормативно-правових актах стосовно саме прав пацієнтів.

Отже, *варту розрізняти права осіб у сфері охорони здоров'я, які закріплені в основних міжнародних документах щодо захисту прав людини, а також перенесені в національне законодавство, і права пацієнтів.*

Система забезпечення й захисту прав громадян на отримання доступної та якісної медичної послуги почала формуватися лише в другій половині XX століття.

До цього періоду відносини між медичними працівниками та пацієнтами визначалися переважно правилами медичної етики. Першими документами, які сприяли створенню цієї системи, можна вважати Рекомендації щодо правил надання медичної допомоги, прийняті Міжнародною організацією праці в 1944 р. (Recommendation on medical care, 1944), і Нюрнберзький кодекс, виданий у формі інформаційного протоколу Міжнародного військового трибуналу «Суд над лікарями» в 1946 р. (The Nuremberg Code, 1946). Цей документ став першим міжнародним Зводом правил про проведення експериментів на людях.

У другій половині XX століття з'явилася низка міжнародних актів, у яких детально прописані права пацієнтів, а саме: Рекомендації Ради Європи щодо прав хворого і помираючого (1976) (Recommendations on the rights of the sick and dying, 1976); Лісабонська декларація про права пацієнта (1981) (Lisbon Declaration on Patients' Rights, 1981); Права пацієнта в Європі, прийняті Всесвітньою організацією охорони здоров'я в 1993 р. (Patient rights in Europe, 1993); Декларація про політику у сфері забезпечення прав пацієнта в Європі 1994 р. (Основи концепції прав пацієнта в Європі: загальні положення – Principles of the Rights of Patients in Europe: A Common Framework) (Declaration on patient rights policy in Europe, 1994); Положення про доступ до медичної допомоги, прийняті 40-ю сесією Всесвітньої медичної асамблеї у Відні (1988) (Regulation on the availability of medical care, 1988).

Лісабонською декларацією про права пацієнта, прийнятою у вересні – жовтні 1981 р., закріплено такі основні права пацієнтів, як права на вільний вибір лікаря, професійну допомогу лікаря, який у змозі приймати самостійні клінічні й етичні рішення, смерть із гідністю, конфіденційність взаємовідносин із лікарем тощо (Lisbon Declaration on Patients' Rights, 1981).

Вагомим внеском у створення системи захисту та реалізації прав пацієнтів стали Основи концепції прав пацієнта в Європі: загальні положення, прийняті в березні 1994 р. в Амстердамі (Principles of the Rights of Patients in Europe: A Common Framework), відомі також за назвою Амстердамська декларація. Цей документ являє собою звід основних принципів, спрямованих на підтримку і здійснення прав пацієнтів на території європейських держав-членів ВООЗ (Declaration on patient rights policy in Europe, 1994).

У Декларації вперше виділяються *соціальні й індивідуальні права пацієнтів*, які згодом називатимуться «позитивними» і «негативними», тобто права на щось і права, які виходять із чогось. Соціальні права в галузі охорони здоров'я (право на здоров'я, медичну допомогу) пов'язані із зобов'язаннями щодо забезпечення населення медичною допомогою, покладеними на уряд. Під індивідуальними правами пацієнтів маються на увазі право на цілісність особистості, невтручання в приватне життя, конфіденційність і релігійні переконання (Declaration on patient rights policy in Europe, 1994). Отже, фактично соціальні права є правами осіб у сфері охорони здоров'я, а індивідуальні права є саме правами пацієнтів, що характеризують їхній спеціальний правовий статус.

Серед таких прав пацієнтів, закріплених в Амстердамській декларації, варто виділити право пацієнтів на вичерпну інформацію про стан їхнього здоров'я, у тому числі медичні факти стосовно свого стану, дані щодо можливих ризиків і переваг методів лікування, що пропонуються, та альтернативних, відомості про можливі наслідки відмови від лікування, інформацію про діагноз, прогноз і план лікувальних заходів. Пацієнт також має право відмовитися від інформації, і це його бажання має бути виражено в явній формі, або обрати особу, якій необхідно повідомити інформацію про здоров'я пацієнта. З тексту Амстердамської декларації також можна виділити право пацієнтів на відмову від медичного втручання чи призупинити його проведення. Цікавим є право на наступництво медичної допомоги, що означає співробітництво всіх медичних працівників і/або закладів у справі постановки діагнозу, лікування й догляду за пацієнтом. Водночас пацієнт має право обрати та замінити лікаря чи іншого постачальника медичних послуг, у тому числі й лікувально-профілактичний заклад (Declaration on patient rights policy in Europe, 1994).

В Амстердамській декларації також передбачається, що пацієнт має право на гідне поводження в процесі діагностики, лікування та догляду, поважне ставлення до своїх культурних та особистих цінностей. У процесі лікування й догляду пацієнт має право на підтримку родини, родичів і друзів, а також на духовну й пастирську допомогу. Пацієнт має право на полегшення страждань тією мірою, якою це дає змогу наявний рівень медичних знань, а помираючий пацієнт має право на гуманне ставлення й гідну смерть (Declaration on patient rights policy in Europe, 1994).

Серед міжнародних документів у сфері прав пацієнтів, прийнятих уже у XXI столітті, варто виділити, зокрема, Європейську хартію прав пацієнтів від 15.11.2002, яка закріплює чотирнадцять прав пацієнтів. Нарівні з охарактеризованими раніше правами (на доступність медичних послуг, на інформацію про стан свого здоров'я, про методи лікування, на вибір лікаря, медичного закладу чи методів лікування) заслуговують на увагу такі: 1) право на повагу до часу пацієнтів, тобто на отримання необхідного лікування без затримки, протягом заздалегідь визначеного строку; 2) право на дотримання стандартів якості медичного обслуговування на підставі специфікації й у точній відповідності за стандартами; 3) право на безпеку, тобто на захист від шкоди, що може бути спричинена неналежним функціонуванням системи охорони здоров'я, халатністю чи помилками медичних працівників; 4) право на доступність медичних інновацій; 5) право на індивідуальний підхід у лікуванні; 6) право на подання скарги; 7) право на отримання компенсації в разі спричинення пацієнту фізичної, моральної або психічної шкоди діями медичного закладу (European Charter of Patients' Rights. Basis Document. Rome, November, 2002).

Важливим документом у медичній галузі, зокрема у сфері захисту прав пацієнтів, є Віденська декларація з безпеки пацієнтів в інтенсивній терапії, прийнята у 2009 р. Відповідно до неї, доступність медичної

допомоги здійснюється за дотримання таких умов: необхідна допомога надається кожному пацієнту; існує свобода вибору лікаря, системи надання медичної допомоги та її оплати; населення досить поінформоване в медичному плані; всі сторони адекватно беруть участь в організації та управлінні системою охорони здоров'я (Moreno at all, 1971).

Першим системним законодавчим актом України у сфері охорони здоров'я став Закон УРСР «Про охорону здоров'я» від 15.07.1971 (About health care, 1971). У вказаному документі не були закріплені права пацієнтів, а визначалися лише загальні права осіб у сфері охорони здоров'я.

Досить суттєвим кроком до розвитку національного законодавства вже незалежної України в указаній сфері стало прийняття в 1992 році Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (надалі – Основи) (Fundamentals of the legislation of Ukraine on health care, 1992). Цим нормативно-правовим актом на рівні із закріпленням загальних прав осіб у сфері охорони здоров'я, наприклад, таких як право на життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд і соціальне обслуговування й забезпечення, який є необхідним для підтримання здоров'я людини, право на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище, право на безпечні і здорові умови праці, навчання, побуту та відпочинку тощо, визначені й права пацієнтів, хоча й безсистемно.

Так, у ст. 6 Основ передбачається право пацієнта, який перебуває на стаціонарному лікуванні в закладі охорони здоров'я, на допуск до нього інших медичних працівників, членів сім'ї, опікуна, піклувальника, нотаріуса та адвоката, а також священнослужителя для відправлення богослужіння й релігійного обряду. У цій же статті закріплюється право на кваліфіковану медичну допомогу, включаючи вільний вибір лікаря, вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій і закладу охорони здоров'я, право на достовірну та своєчасну інформацію про стан свого здоров'я. У статті 39¹ Основ закріплюється право пацієнта на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при його медичному обстеженні. Стаття 43 Основ передбачає право пацієнта, який набув повної цивільної дієздатності й усвідомлює значення своїх дій і може керувати ними, на відмову від лікування. У статтях 49 і 51 закріплені права на стерилізацію та на зміну (корекцію) статевої належності (Fundamentals of the legislation of Ukraine on health care, 1992).

Права пацієнтів закріплюються й у деяких спеціальних нормативно-правових актах. Наприклад, у ст. 6 Закону України «Про психіатричну допомогу» від 22.02.2000 № 1489-III визначається право пацієнтів, що мають психічні захворювання, на одержання й використання конфіденційних відомостей про стан свого психічного здоров'я та надання їм психіатричної допомоги. Таке право має також законний представник цього пацієнта (About psychiatric care, 2000). Окремі спеціальні права людей, які живуть із ВІЛ, як пацієнтів закріплені в Законі України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» від 12.12.1991 № 1972-ХІІ, а саме: право на безперешкодне ознайомлення з інформацією про стан свого здоров'я, що зберігається в закладах охорони здоров'я; право на поінформованість про послуги із забезпечення необхідної їм психологічної, соціальної та правової підтримки й за бажанням одержати таку підтримку в спосіб, що не зумовить розкриття їхнього ВІЛ-статусу) (On combating the spread of human immunodeficiency virus (HIV) and legal and social protection of people living with HIV, 1991).

Варто відзначити, що сьогодні національне законодавство у сфері захисту прав пацієнтів потребує реформування з урахуванням вимог Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС» від 18.03.2004 № 1629-IV щодо необхідності приведення у відповідність до європейських стандартів (On the National Program for Adaptation of the Legislation of Ukraine to the Legislation of the European Union, 2004). Крім того, розпочатий сьогодні в Україні процес рекодифікації цивільного законодавства передбачає не тільки його оновлення, більш чітке регулювання особливостей здійснення та захисту осіб, котрі мають спеціальні правові модули (к тому числі пацієнти), а й «ревізію» спеціального законодавства, тобто розробку інших кодифікованих актів, які тією чи іншою мірою регулюють особисті немайнові права, у тому числі й Медичного кодексу України (The concept of updating the Civil Code of Ukraine, 2020: 16-18).

Висновки. Аналіз національного законодавства свідчить, що Україна сьогодні не має єдиного нормативно-правового акта, у якому були б визначені права пацієнтів, а їх закріплення в нормативно-правових актах різної юридичної сили та спеціалізації має несистемний характер. З огляду на це, завданням правової науки є систематизація нормативних актів у цій сфері й унесення пропозицій з удосконалення її правового регулювання. Удосконалення правового регулювання у сфері захисту прав пацієнтів у нашій країні має відбуватися з урахуванням багаторічних доробок міжнародної спільноти в цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Декларация о политике в области обеспечения прав пациента в Европе. Европейское совещание по правам пациента, Амстердам, Нидерланды, март 1994 г. URL: https://med.sumdu.edu.ua/images/content/doctors/Deontology/Patients_rights_WHO.pdf.
2. Декларация про права інвалідів від 09.12.1975. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_117.
3. Декларация про права розумово відсталих осіб від 20.12.1971. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_119.
4. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
5. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
6. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2020. 128 с.

7. Лісабонська декларація стосовно прав пацієнта від 01.10.1981. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/990_016.
8. Медичне законодавство: правова регламентація лікарської діяльності : підручник / М.В. Банчук, В.Ф. Москаленко, Б.В. Михайличенко та ін. ; за ред. В.Ф. Москаленка, Б.В. Михайличенка. Київ : Медицина, 2012. Кн. 2. 494 с.
9. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
10. Москаленко В.Ф., Грузєва Т.С., Іншакова Г.В. Регламентация права на охорону здоров'я у міжнародних нормативно-правових актах. *Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення)* : матер. II Всеукраїнської науково-практичної конференції (17–18 квітня 2008 р., Львів). Львів, 2008. С. 186–201.
11. Нюрнберзький кодекс. URL: <https://history.nih.gov/research/downloads/nuremberg.pdf>.
12. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ.
13. Положение о доступности медицинской помощи. 40-я Всемирная медицинская ассамблея. Вена, сентябрь 1988 г. URL: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/asotsiatsiya-medichna-vsvesvitnya/polojenie-dostupnosti-meditsinskoypomoschi--20026.html>.
14. Права пациентов в Европе (ВОЗ 1993). Москва : Юрист, 2004. 32 с.
15. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV.
16. Про охорону здоров'я : Закон УРСР від 15.07.1971 № 27-VIII.
17. Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ : Закон України від 12.12.1991 № 1972-XII.
18. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 № 1489-III.
19. Рекомендації щодо прав хворого і помираючого : Парламентська Асамблея Ради Європи № 779 (1976 р.). URL: <http://assembly.coe.int/Main.asp?Link=/Documents/adoptedtext/ta76/EREC779.htm#1>.
20. Рекомендація щодо медичного обслуговування від 12.05.1944 № 69. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_216.
21. Скакун О.Ф. Теорія права і держави : підручник. 2-ге видання. Київ : Алерта ; КНТ ; ЦУЛІ, 2010. 520 с.
22. European Charter of Patients' Rights. Basis Document. Rome, November 2002. URL: https://ec.europa.eu/health/ph_overview/co_operation/mobility/docs/health_services_co108_en.pdf.
23. Moreno R.P., A. Rhodes, Donchin Y. Patient safety in intensive care medicine: the Declaration of Vienna. *Intensive Care Med.* 2009. Vol. 35. № 10. P. 1667–1672.

References:

1. Deklaratsiia o politike v oblasti obespecheniia prav pacienta v Evrope [Declaration on patient rights policy in Europe]. Evropeiskoe soveshchanie po pravam pacienta, Amsterdam, Niderlandy, mart 1994 g. [in Russian].
2. Deklaratsiia pro prava invalidiv [Declaration of the Rights of Persons with Disabilities] vid 09.12.1975 [in Ukrainian].
3. Deklaratsiia pro prava rozumovo vidstalykh osib [Declaration on the rights of the rozumovo vidstalykh osib] vid 20.12.1971 [in Ukrainian].
4. Zahalna deklaratsiia prav liudyny [General declaration of human rights] vid 10.12.1948 [in Ukrainian].
5. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] vid 28.06.1996 № 254k/96-VR [in Ukrainian].
6. Kontseptsiia onovlennia Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy [The concept of updating the Civil Code of Ukraine]. Kyiv: Vydavnychiy dim «ArtEk», 2020. 128 p. [in Ukrainian].
7. Lisabonska deklaratsiia stosovno prav patsiienta [Lisbon Declaration on Patients' Rights] vid 01.10.1981 [in Ukrainian].
8. Banchuk M.V., Moskalenko V.F., Mykhailychenko B.V. ta in. (2012). Medychne zakonodavstvo: pravova rehlamentatsiia likarskoi diialnosti [Medical legislation: legal regulation of medical activity]: pidruchn. Kn. 2. 494 p. [in Ukrainian] [in Ukrainian].
9. Mizhnarodnyi pakt pro ekonomichni, sotsialni i kulturni prava [International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights] vid 16.12.1966 [in Ukrainian].
10. Moskalenko V.F., Hruzieva T.S., Inshakova H.V. (2008). Rehlamentatsiia prava na okhoronu zdorovia u mizhnarodnykh normatyvno-pravovykh aktakh [Regulation of the right to health care in international regulations]. Medychne pravo Ukrainy: pravovyi status patsiientiv v Ukraini ta yoho zakonodavche zabezpechennia (henezys, rozvytok, problemy i perspektyvy vdoskonalennia) : mater. II Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (17–18 kvitnia 2008 r., Lviv). Lviv. pp. 186–201 [in Ukrainian].
11. Niurnberzkii kodeks [The Nuremberg Code]. URL: <https://history.nih.gov/research/downloads/nuremberg.pdf> pp [in Ukrainian].
12. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia [Fundamentals of the legislation of Ukraine on health care]: Zakon Ukrainy vid 19.11.1992 № 2801-KhII [in Ukrainian].
13. Polozhenie o dostupnosti meditsinskoj pomoshchi [Regulation on the availability of medical care]. 40-ia Vsemirnaia meditsinskaia assambleia. Vena, sentiabr 1988 g. [in Russian].
14. Prava pacientov v Evrope [Patient rights in Europe] (VOZ 1993). M. : Iurist, 2004. 32 p. [in Russian].
15. Pro Zahalnodержавnu prohramu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu [On the National Program for Adaptation of the Legislation of Ukraine to the Legislation of the European Union]: Zakon Ukrainy vid 18.03.2004 № 1629-IV [in Ukrainian].
16. Pro okhoronu zdorovia [About health care]: Zakon URSR vid 15.07.1971 № 27-VIII [in Ukrainian].
17. Pro protydiu poshyrenniu khvorob, zumovlenykh virusom imunodefitsytu liudyny (VIL), ta pravovyi i sotsialnyi zakhyst liudei, yaki zhyvut z VIL [On combating the spread of human immunodeficiency virus (HIV) and legal and social protection of people living with HIV]: Zakon Ukrainy vid 12.12.1991 № 1972-XII [in Ukrainian].

18. Pro psykhiatrychnu dopomohu [About psychiatric care]: Zakon Ukrainy vid 22.02.2000 № 1489-III [in Ukrainian].
19. Rekomendatsii shchodo prav khvoroho i pomyraiuchoho [Recommendations on the rights of the sick and dying]: Parlamentska Asambleia Rady Yevropy № 779 (1976 r.) [in Ukrainian].
20. Rekomendatsiia shchodo medychnoho obsluhovuvannia [Recommendation on medical care] № 69 vid 12.05.1944 [in Ukrainian].
21. Skakun O. F. (2010). Teoriia prava i derzhavy [Theory of law and the state]: Pidruchnyk. 2-he vydannia. K. : Alerta; KNT; TsUL. 520 s. [in Ukrainian].
22. European Charter of Patients' Rights. Basis Document. Rome, November 2002. URL: https://ec.europa.eu/health/ph_overview/co_operation/mobility/docs/health_services_co108_en.pdf.
23. Moreno R. P., A. Rhodes, Donchin Y. (2009). Patient safety in intensive care medicine: the Declaration of Vienna. *Intensive Care Med.* Vol. 35. № 10. P. 1667–1672.

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.4.2.15>

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРОКУРАТУРИ

Роман Мазурик

кандидат юридичних наук,

здобувач наукового ступеня доктора юридичних наук

Університету митної справи та фінансів (Дніпро, Україна)

ORCID ID: 0000-0001-9197-4844

Анотація. У науковій публікації проаналізовано зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення організації та діяльності регіональних прокуратур у зарубіжних країнах.

Методологія дослідження ґрунтується на органічному поєднанні філософських, загальнонаукових і спеціально-юридичних методів дослідження. Серед останніх більшою мірою застосовуються методи порівняльного правознавства, юридичної догматики та методи юридичного моделювання.

Досліджено позитивний досвід організації діяльності прокуратури в Німеччині, Польщі, Словенії, Великобританії, Франції, Англії та США.

Зазначається, що для України важливим є досвід адміністративно-правового забезпечення організації та діяльності регіональних прокуратур держав-членів ЄС, адже Україна прагне набути повноправного членства в Європейському Союзі, тому позитивний досвід організації діяльності прокурорів у вказаних державах може бути запозичений з метою впровадження в національну юридичну практику. Зокрема, доцільно запозичити французьку модель єдності судового корпусу, яка впливає із взаємопов'язаних функцій суддів і прокурорів, коли прокурор може в будь-який момент своєї кар'єри стати суддею й навпаки. Така можливість переміщення між суддівським корпусом і прокуратурою стане джерелом збагачення професійного досвіду та сприятиме вдосконаленню системи органів прокуратури й правосуддя загалом. Підготовку як прокурорів, так і суддів може здійснювати єдиний навчальний центр, створений на основі тренінгового центру прокурорів та Національної школи суддів України.

Сформульовано висновок про необхідність приведення адміністративно-правових засад організації та діяльності органів прокуратури України загалом і на регіональному рівні у відповідність до міжнародних стандартів діяльності прокурорів, норм і принципів права ЄС з урахуванням національних правових традицій і звичаїв, рівня правової культури громадян України.

Ключові слова: регіональна прокуратура, організація, діяльність, зарубіжний досвід, суд, інтереси держави, захист, повноваження, законні вимоги, підстави, адміністративно-правове забезпечення, публічна адміністрація.

FOREIGN EXPERIENCE OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT OF THE ORGANIZATION AND ACTIVITY OF THE REGIONAL PROSECUTOR'S OFFICE

Roman Mazuryk

Candidate of Law Science

Candidate of the degree of Doctor of Laws

University of Customs and Finance (Dnipro, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0001-9197-4844

Abstract. The scientific publication is devoted to the foreign experience of administrative and legal support of the organization and activities of regional prosecutor's offices in foreign countries.

The research methodology is based on an organic combination of philosophical, general scientific and special legal research methods. Among the latter, the methods of comparative jurisprudence, legal dogma and methods of legal modeling are used to a greater extent.